

2014-CÜ İL MƏZUNLARININ KİMYA VƏ BİOLOGİYADAN QƏBUL İMTAHANLARININ NƏTİCƏLƏRİNİN TƏHLİLİ

V.M.Abbasov¹, A.M.Tağıyeva^{1,2}

¹*Akademik Y.H.Məmmədəliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutu
Az1025, Bakı şəhəri, Xocalı pr.30*

²*Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Təhsil Problemləri İnstitutu*

Azərbaycanın ümumi təhsil məktəblərində kimya və biologiyanın tədrisi sahəsində nəticələr ayrı-ayrı bölgələr üzrə olduqca müxtəlifdir və bir çox hallarda heç də arzu olunan səviyyədə deyil.

Kimya və biologiya üzrə 2014-cü il məzunlarının ən yüksək nəticə göstərdiyi məktəblərin siyahısı cədvəl 1 və 2-də verilir.

Cədvəl 1-dən göründüyü kimi kimya fənni üzrə ən yüksək nəticəni M.İbrahimov adına Biləsuvar lisey-məktəb kompleksinin məzunları göstərmişlər. Bu məktəbə istedadlı şagirdlərin seçimi və onlara dərs deyən müəllimlərin yüksək peşəkarlığı və onlara verilən əmək haqqının kifayət qədər yüksək olması, maddi-texniki bazanın kifayət qədər zəngin olması bu uğurları şərtləndirən əsas amillərdir. Təsadüfi deyil ki, kimya fənni üzrə ən yüksək nəticə göstərən 15 məktəbin hamısı liseylər və gimnaziyalardır.

Rus bölməsi üzrə kimya və biologiyadan məzunları ən yüksək nəticə göstərmiş məktəblərin siyahısı cədvəl 3 və 4-də verilir.

Qəbulun nəticələri göstərir ki, kimya və biologiya müəllimi ixtisaslarına qəbul olunan abituriyentlərin keçid balları ürək açan deyil. Nəticələr aşağıda verilir:

<u>Biologiya müəllimi</u>	<u>Kimya müəllimi</u>	<u>Kimya və biologiya müəllimi</u>
Bakı Dövlət Universiteti (BDU) 367,0	Bakı Dövlət Universiteti (BDU) 364,0	Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti (ADPU) 291,0
Naxçıvan Dövlət Universiteti (NDU) 280,0	Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti (ADPU) 230,0	Gəncə Dövlət Universiteti (GDU) 268,0
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti (ADPU) 213,0	Naxçıvan Dövlət Universiteti (NDU) 187,0	Lənkəran Dövlət Universiteti (LDU) 167,0
Sumqayıt Dövlət Universiteti (SDU) 155,0	Gəncə Dövlət Universiteti (GDU) 170,0	
Gəncə Dövlət Universiteti (GDU) 150,0	Sumqayıt Dövlət Universiteti (SDU) 155,0	

Biologiya müəllimi ixtisası üzrə Gəncə Dövlət Universitetində əsas və əlavə yerləşdirmədən sonra da boş yerlər qalmışdır. Kimya müəllimi ixtisası üzrə Gəncə Dövlət Universiteti və Sumqayıt Dövlət Universitetinə əsas və əlavə yerləşdirmədən sonra da boş yerlər qalmışdır. Yeddi yüz ballı sistemlə 155 bal ilə müəllimlik ixtisasına qəbul olunan tələbələrin yüksək peşəkarlıqlı müəllim olacaqları çox da real görünür. Əslində hazırda ümumtəhsil məktəblərinin əksəriyyətinin şagirdlərinin kimyadan imtinasının və zəif nəticələrinin əsas səbəbi son 20 ildə həmin ixtisaslara aşağı balla qəbul olmuş və ali təhsil alaraq ümumtəhsil məktəblərində dərs deyən zəif kimya müəllimləri ilə bağlıdır. Pedaqogikada belə bir fikir var: “Müəllim üçün qaranlıq olan bir şey şagird üçün qatı zülmətdir.”

İxtisasını mükəmməl bilməyən müəllim fənni şagirdlərə yetərinə sevdirə bilməz.

Biologiya müəllimi, kimya müəllimi, kimya və biologiya müəllimi ixtisasları üzrə dövlət sifarişi ilə qəbulun nəticələri də arzu olunan səviyyədə deyil. Belə ki, biologiya müəllimliyi ixtisası üzrə dövlət sifarişi üzrə ayrılan yer 245 olduğu halda cəmi 164 nəfər qəbul olmuşdur ki, bu da proqnozun 66,9%-dir və dövlət sifarişi ilə qəbulun minimum balı 300 olmuşdur. Kimya müəllimliyi ixtisası üzrə dövlət sifarişli yeri 205 olduğu halda cəmi 169 nəfər qəbul olmuşdur və minimum bal 300 olmuşdur.

Cədvəl 1. Azərbaycan bölməsi üzrə 2014-cü il məzunlarının kimya üzrə ən yüksək nəticə göstərdiyi məktəblər

№	Məktəblər	Abituriyentlərin sayı	Cavablar (ümumi sayə nisbətən, %-lə)		
			düzgün	yanlış	imtina
1	M.İbrahimov adına Biləsuvar lisey-məktəb kompleksi	16	85.75	13.25	1.00
2	Bakı Türk liseyi (BDU-nun nəzdində, təsisçi Türkiyə Dəyanət Vəqfi)	42	85.24	10.95	3.81
3	Akademik Z.Əliyeva adına lisey	41	82.44	14.73	2.83
4	Sumqayıt şəhəri Texniki və təbiət elmləri liseyi	20	81.40	11.80	6.80
5	Gəncə Azərbaycan-Türkiyə özəl liseyi	13	80.92	15.08	4.00
6	Şərur türk liseyi	15	78.67	16.00	5.33
7	Sumqayıt şəhəri “İstedad” liseyi	21	76.38	14.67	8.95
8	Ordubad Qız liseyi	14	75.71	20.86	3.43
9	BDU-nun nəzdində “Gənc istedadlar liseyi”	18	73.33	12.89	13.78
10	Sumqayıt şəhəri Təbiət elmləri təmayüllü gimnaziya	28	72.14	16.71	11.14
11	Naxçıvan türk liseyi	11	72.00	25.82	2.18
12	Sumqayıt Özəl türk liseyi	19	67.79	18.74	13.47
13	Bakı Özəl türk liseyinin Ağdaş filialı	10	65.60	18.00	16.40
14	Bakı Özəl türk liseyinin Lənkəran filialı	21	64.57	16.19	19.24
15	Bakı Özəl türk liseyi	23	64.17	20.87	14.96

Cədvəl 2. Azərbaycan bölməsi üzrə 2014-cü il məzunlarının biologiya üzrə ən yüksək nəticə göstərdiyi məktəblər

№	Məktəblər	Abituriyentlərin sayı	Cavablar (ümumi sayə nisbətən, %-lə)		
			Düzgün	Yanlış	İmtina
1	Bakı Türk liseyi (BDU-nun nəzdində, təsisçi Türkiyə Dəyanət Vəqfi)	21	90.86	7.24	1.90
2	M.İbrahimov adına Biləsuvar lisey-məktəb kompleksi	10	90.80	8.40	0.80
3	Sumqayıt şəhəri Təbiət elmləri təmayüllü gimnaziya	14	86.29	11.71	2.00
4	Akademik Z.Əliyeva adına lisey	21	85.90	12.76	1.33
5	Mingəçevir şəhəri Şəhər təbiət-riyaziyyat və humanitar elmlər təmayüllü liseyi	16	73.50	18.75	7.75
6	Bakı şəhəri Texniki humanitar lisey	10	68.40	16.00	15.60
7	Şirvan şəhəri 18 saylı şəhər orta məktəbi	14	63.43	23.71	12.86
8	Heydər Əliyev adına lisey	10	61.20	16.80	22.00
9	Bakı şəhəri 70 saylı məktəb-lisey	19	57.26	27.16	15.58
10	Bakı şəhəri 220 saylı məktəb-lisey	10	55.60	32.40	12.00
11	Şəmkir rayonu Füzuli adına Şəhər tam orta məktəbi	12	52.00	32.00	16.00
12	Kimya-biologiya təmayüllü lisey	35	50.63	29.94	19.43
13	Lənkəran rayonu 10 saylı şəhər tam orta məktəbi	10	50.40	21.60	28.00
14	Sumqayıt şəhəri 21 saylı tam orta məktəb	13	50.15	26.46	23.38
15	Bakı şəhəri 83 saylı məktəb-lisey	11	49.82	32.73	17.45

Cədvəl 3. Rus bölməsi üzrə 2014-cü il məzunlarının kimya üzrə ən yüksək nəticə göstərdiyi məktəblər

№	Məktəblər	Abituriyentlərin sayı	Cavablar (ümumi sayə nisbətən, %-lə)		
			Düzgün	Yanlış	İmtina
1	Akademik Z.Əliyeva adına lisey	39	71.28	18.56	10.15
2	"Elitar" gimnaziya	13	71.08	15.38	13.54
3	Bakı şəhəri Texniki humanitar lisey	20	58.00	16.80	25.20
4	"İntellekt" məktəb-liseyi	10	56.40	19.60	24.00
5	132-134 nömrəli təhsil kompleksi	10	52.80	24.80	22.40
6	Bakı şəhəri 160 saylı klassik gimnaziya	33	52.24	23.39	24.36
7	Gəncə şəhəri 1 saylı şəhər orta məktəbi	11	49.82	20.00	30.18
8	Bakı şəhəri 102 saylı tam orta məktəb	28	49.57	31.57	18.86
9	Mingəçevir şəhəri 3 saylı şəhər tam orta məktəbi	13	49.54	26.46	24.00
10	Gəncə şəhəri 29 saylı şəhər tam orta məktəbi	13	49.23	29.23	21.54

Cədvəl 4. Rus bölməsi üzrə 2014-cü il məzunlarının biologiya üzrə ən yüksək nəticə göstərdiyi məktəblər

№	Məktəblər	Abituriyentlərin sayı	Cavablar (ümumi sayə nisbətən, %-lə)		
			Düzgün	Yanlış	İmtinə
1	Akademik Z.Əliyeva adına lisey	11	73.45	14.91	11.64
2	Gəncə şəhəri 32 saylı şəhər tam orta məktəbi	10	46.00	34.00	20.00
3	Gəncə şəhəri 4 saylı şəhər tam orta məktəbi	13	42.46	40.31	17.23

Kimya və biologiya müəllimliyi ixtisasına dövlət sifarişi ilə qəbulda proqnoz (85) və qəbul (84) bir-birinə yaxın olsa da minimum bal yenə də az olub cəmi 321-dir.

Bölgələr üzrə 2014-cü ilin məzunlarının kimya və biologiya fənlərindən imtahanlarının nəticələri də olduqca fərqlidir. Acınacaqlı odur ki, repetitorluğun çox güclü olduğu Bakı şəhərinin azərbaycan bölməsi məzunlarının kimya və biologiyadan göstəriciləri respublikanın orta göstəricilərindən aşağıdır. Kimyadan fərq 0,45%, biologiyadan 5,63%-dir. Rus bölməsində kimyada fərq 1,15%, biologiyada 17,45%-dir.

Naxçıvan şəhərində məzunların kimya imtahanından nəticələri respublika üzrə orta göstəricilərdən yüksəkdir. Babək rayonu məzunların kimya və biologiyadan nəticələri respublika üzrə orta nəticədən çox-çox aşağıdır. Kimyada fərq 15,29%, biologiyada 24,52%-dir. Culfa rayonunun məzunlarının kimya və biologiyadan nəticələri respublika üzrə orta göstəricidən yuxarıdır. Kəngərli rayonu məzunlarının kimya və biologiyadan nəticələri ürək açan deyil. Respublika üzrə orta nəticələrlə müqayisədə kimyadan fərq 21,39%, biologiyadan 21,06%-dir. Ordubad və Sədərək rayonlarının nəticələri də orta respublika göstəricilərindən azdır. Şahbuz rayonunda kimya və biologiyadan nəticələr respublika üzrə orta göstəricidən yuxarıdır. Şərur rayonunun qeyd olunan fənlər üzrə nəticələri orta respublika nəticəsindən aşağıdır:

Ordubad	kimya – fərq 2,35%
	biologiya – fərq 10,82%
Sədərək	kimya – fərq 32,61%
	biologiya – fərq 37,07%
Şərur	kimya – fərq 13,02%
	biologiya – fərq 25,32%

Azərbaycanın digər rayonları üzrə nəticələr aşağıda verilir:

	Kimya	Biologiya
Abşeron	aşağı (5,93%)	yuxarı
Ağcabədi	yuxarı	yuxarı
Ağdam	aşağı (8,48%)	aşağı (4,90%)
Ağdaş	aşağı (0,08%)	yuxarı
Ağstafa	yuxarı	yuxarı
Ağsu	aşağı (12,84%)	aşağı (32,87%)
Astara	aşağı (9,80%)	aşağı (18,25%)
Balakən	aşağı (9,11%)	aşağı (21,41%)
Beyləqan	aşağı (8,34%)	yuxarı
Bərdə	aşağı (2,28%)	yuxarı
Biləsuvar	yuxarı	yuxarı
Cəbrayıl	aşağı (2,42%)	aşağı (21,21%)
Cəlilabad	aşağı (15,44%)	aşağı (28,39%)
Daşkəsən	aşağı (29,20%)	aşağı (40,38%)
Füzuli	aşağı (17,81%)	aşağı (19,88%)
Gədəbəy	aşağı (16,92%)	aşağı (22,36%)
Gəncə az.böl.	aşağı (14,25%)	aşağı (9,25%)
Gəncə rus.böl.	yuxarı	yuxarı
Goranboy	aşağı (10,66%)	aşağı (3,18%)
Göyçay	yuxarı	yuxarı
Göygöl	aşağı (13,30%)	aşağı (7,74%)
Hacıqabul	yuxarı	yuxarı
Xaçmaz az.böl.	aşağı (17,35%)	aşağı (21,10%)
Xaçmaz rus.böl.	aşağı (4,56%)	yuxarı
Xocalı	aşağı (44,48%)	-
Xocavənd	aşağı (12,53%)	-
İmişli	aşağı (12,34%)	aşağı (10,99%)
İsmayıllı	aşağı (3,27%)	yuxarı
Kəlbəcər	aşağı (11,68%)	yuxarı
Kürdəmir	aşağı (0,64%)	yuxarı
Qax	yuxarı	yuxarı
Qazax	aşağı (1,09%)	yuxarı
Qəbələ	yuxarı	yuxarı
Qobustan	aşağı (27,64%)	-
Quba	aşağı (13,02%)	aşağı (23,09%)
Qubadlı	aşağı (10,37%)	aşağı (19,43%)
Qusar az.böl.	aşağı (18,54%)	aşağı (48,21%)
Qusar rus.böl.	aşağı (13,23%)	yuxarı
Laçın	aşağı (13,80%)	aşağı (18,18%)
Lerik	aşağı (11,91%)	yuxarı
Lənkəran	aşağı (4,89%)	yuxarı
Masallı	yuxarı	yuxarı
Mingəçevir	aşağı (1,25%)	yuxarı

Naftalan	aşağı (24,70%)	-
Neftçala	yuxarı	yuxarı
Oğuz	yuxarı	aşağı (6,15%)
Saatlı	aşağı (3,71%)	yuxarı
Sabirabad	aşağı (9,31%)	aşağı (6,15%)
Salyan	yuxarı	yuxarı
Samux	aşağı (19,98%)	aşağı (18,61%)
Siyəzən	yuxarı	yuxarı
Sumqayıt az.böl.	yuxarı	yuxarı
Sumqayıt rus.böl.	yuxarı	aşağı (3,52%)
Şabran	aşağı (14,81%)	aşağı (28,04%)
Şamaxı	aşağı (11,53%)	aşağı (21,55%)
Şəki	yuxarı	yuxarı
Şəmkir	aşağı (2,23%)	aşağı (4,75%)
Şirvan	aşağı (2,56%)	yuxarı
Şuşa	aşağı (24,55%)	-
Tərtər	aşağı (15,82%)	aşağı (19,64%)
Tovuz	yuxarı	yuxarı
Ucar	aşağı (7,63%)	yuxarı
Yardımlı	yuxarı	yuxarı
Yevlax	aşağı (9,36%)	aşağı (7,44%)
Zaqatala	yuxarı	aşağı (10,09%)
Zəngilan	aşağı (17,78%)	aşağı (37,59%)
Zərdab	aşağı (20,51%)	aşağı (22,71%)

Göründüyü kimi, respublikanın cəmi 18 bölgəsində kimya və biologiyadan imtahanların nəticələri respublika üzrə orta nəticələrdən yüksəkdir. Bu nəticələr bir daha göstərir ki, əksər bölgələrdə kimya və biologiyanın tədrisində çox ciddi problemlər var və bunlar elmi əsaslarla həll edilməlidir.

Cədvəlin məlumatları göstərir ki, respublikanın 32 bölgəsinin abituriyentlərinin kimyadan topladıqları orta bal respublika göstəricidən 10-44,48% azdır. Biologiya üzrə bu fərq 23 bölgədə 10-48,21%-dir.

Bölgələr üzrə orta statistik abituriyentlərin kimya və biologiya üzrə (azərbaycan bölməsi) düzgün cavablarının faizi də maraqlıdır. Qax və Neftçala məzunları > 40%, Biləsuvar, Ağstafa, Şəki 37,5 - 40% düzgün cavab vermişlər.

Biologiya fənni üzrə düzgün cavabların faizi > 40 - > 55 - olan bölgələrin sayı daha çoxdur.

Son 12 ilin nəticələrinə görə kimya və biologiya imtahanında fərqlənən məktəblərin də (azərbaycan bölməsi) siyahısı da maraqlıdır. Təhlil göstərir ki, son on iki ildə kimya fənni üzrə Bakının cəmi 12 məktəbi fərqlənmişdir.

Bakının cəmi 5 məktəbi həm kimyadan, həm də biologiyadan fərqlənmişdir (286, 207, 318, 214 və 186 sayılı məktəblər). Respublika üzrə 83 belə məktəbin

olduğunu nəzərə alsaq Bakı üzrə cəmi 5 məktəbin fərqlənməsi olduqca arzu olunmazdır. Rus bölməsi üzrə son 12 ildə kimya fənni üzrə fərqlənən 14 məktəbin 12-si Bakı şəhərinin, biri Gəncə və biri də Sumqayıt şəhərinindir.

Qeyd edək ki, kimya müəllimi hazırlayan əksər universitetlərdə kimyanın tədrisi metodikası kafedrasının olmaması və kimyanın tədrisi metodikası fənnini ixtisas müəllimləri yox, kimya üzrə ayrı-ayrı istiqamətlər sahəsində mütəxəssis olan müəllimlərin tədris etməsi də müəllim hazırlığında yolverilməz nöqsanlardan biridir.

Kimyanın tədrisində mövcud çatışmazlıqları aradan qaldırmaq üçün aşağıdakıların həyata keçirilməsi vacibdir:

1. Kimya müəllimi ixtisasına qəbul balları yüksəldilməlidir (minimum 400 bal);
2. Kimyanın tədrisi metodikası kafedraları bərpa olunmalıdır;
3. Kimyanın tədrisi metodikası üzrə müasir dərsliklər yazılmalıdır;
4. Ümumtəhsil məktəblərində müasir laboratoriyalar yaradılmalı və onların aktiv fəaliyyəti təşkil olunmalıdır;
5. Şagirdlərin kimyaya maraqlarını artırmaq üçün kütləvi informasiya vasitələrində kimya əleyhinə əsassız təbliğat dayandırılmalı, kimyanın insan həyatında, təbiətin mühafizəsində müstəsna rolu təbliğ olunmalıdır;
6. Kimyanın tədrisində ciddi problemlər olan bölgələrə yüksək peşəkarlıq səviyyəli kimya müəllimlərinin təyinatla göndərilməsi və həmin müəllimlərin stimullaşdırılması məqsədə uyğundur.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Abituriyent jurnalı №12/Dekabr/2014, 472s.
2. И.В.Галыгина, Н.П.Воскобойникова. Современные технологии преподавания химии. 8-11 классы. Москва, Издательство Вентана-Граф 2009,160с.
3. В.В.Эремин, А.А.Дроздов. Методические пособие химии. Москва, Дрофа, 2012, 191с.

V.M. Abbasov¹, A.M. Tagiyeva^{1,2}

*¹Институт Нефтехимических Процессов Ю.Г.Мамедалиева НАН Азербайджана
Az1025, г. Баку, пр. Ходжалы, 30*

*²Институт Проблем Просвещения Министерства Просвещения Азербайджанской
Республики*

АНАЛИЗ РЕЗУЛЬТАТОВ ВСТУПИТЕЛЬНЫХ ЭКЗАМЕНОВ ПО ХИМИИ И БИОЛОГИИ ВЫПУСКНИКОВ 2014 ГОДА

АННОТАЦИЯ

Преподавание химии и биологии в общеобразовательных школах различных регионов Азербайджана сильно различается между собой и во многих случаях не на должном уровне.

Представлены результаты наиболее высоких показателей выпускников школ по химии и биологии на 2014 г. Проведен анализ результатов экзаменов с выдачей рекомендаций по устранению существующих недостатков.

V.M.Abbasov, A.M.Tagiyeva

The Institute of Petro-Chemical Processes named by acad. Y.H.Mamedaliyev

ANALYSIS OF RESULTS ENTRANCE EXAMINATIONS IN CHEMISTRY AND BIOLOGY GRADUATES OF 2014

ANNOTATION

Teaching chemistry and biology in secondary schools of different regions of Azerbaijan varies widely among themselves and in many cases not at the proper level.

The results of the highest rates of high school graduates in chemistry and biology in 2014. The analysis of examination results with recommendations to address existing deficiencies.

Açar sözlər: kimya, kimya müəllimi, kimyanın tədrisi, biologiya, biologiya müəllimi, biologiyanın tədrisi

Ключевые слова: химия, учитель химии, обучение химии, биология, учитель биологии, обучение биологии

Key words: chemistry, chemistry teacher, teaching chemistry, biology, biology teacher, studying biology